

Nädalategu

Enn Tarvel

Minu lugupeetud õpetaja, professor ajaloodoktor Jaan Konks avaldas 1972. aastal teadusliku artikli „Feodaalrendi kasv Eestimaa mõisades aastail 1732–1803”.¹ Professor Konks võttis selles uurimuses ette päris töömahuka ürituse. Ta võttis vaatluse alla kokku 315 Eestimaa mõisa kõigist neljast maakonnast 1732. ja 1803. aasta vakuraamatute põhjal.² Ta liitis kokku nende mõisade talupoegade koormised: korraline tegu, vakuraha, viljaandam ja vakuperseelid. Abitegu ta võrdlemisel ei kasuta, kuna 1732. aasta vakuraamatuis pole vastavaid andmeid ning 1803. aasta omadeski pole need täpsed. Muidu on analüüs väga detailne: arvesse on võetud rukis, oder, kaer, lambad, kanad, haned, munad, lõng, heinad, õled, kotid, rakmepäevad ja jalapäevad. Vakuperseelidest on arvesse võetud ainult need loonusandamid, mis riivasid talusid rängemini. Sellepärast ei ole arvesse võetud puid, mida talupoeg ise ei tootnud, loomalõõgu, „mille järele küll nõudmine kasvas seoses areneva karjandusega, aga mis talumajandust mitte liiga ei piiranud, ja mõned kohaliku tähendusega vakuperseelid, nagu näiteks piimapütid, või, saunavihad jne.”³ Konks rõhutab, et vakuperseelide ümberarvestamine rukkiväärtusesse on eriti tähtis võrdlemisel, sest vakuperseelid on väga

erinevat laadi. Ühtlaseks võrdlusaluseks on kasutatud rukkitündri väärtust, millele on ümber arvestatud kõik, ka teopäevad 1804. aasta talurahvaseaduse normide järgi.

Liites vaadeldavate mõisade talupoegade viljaandamid ja arvestades need väärtuse poolest ümber rukkitündriteks, sai Konks viljaandami väärtuseks 1803. aastal 14 953,65 tündrit rukist. Äsja loetletud perseelide koguväärtuseks tuli 5109,75 tündrit rukist. Konks kirjutab, et see summa tuleb, kui ainult lambad, kanad, vill ja hein arvesse võtta. Kui aga puud, loomalõad jne. kaasa arvestatakse, siis vakuperseelide väärtus kasvab veidi, moodustades nimelt 6123,33 tündrit rukist. Korraline tegu moodustas 3789,13 tündri rukki väärtuse. Konks leiab, et kindlasti on otstarbekohane ka abitegu arvesse võtta. 1805. aasta vakuraamatutest leiab ta, et abitegu ulatus keskmiselt 39%-ni korralisest teost. Seega tuli korralise teo väärtusele liita 1477,76 rukkitündri väärtus abiteo arvel, saades teokoormise koguväärtuseks 5266,89 tündrit rukist.

Niisiis, rukkitündrite väärtuses hinnatuna tuli koormisi: viljaandam 14 953,65, vakuperseelid 6123,33, teotöö 3789,13. Autor järeldab: „Esikoht tuleb feodaalrendis viljaandamile, teine koht vakuperseelidele ja kolmas koht korralisele teole. Kummatigi oli tegelikkuses korralisel teol mõisadele kõige suurem tähtsus, sest sellel lasus kogu mõisamajandus. Teopäevadel oli loov tähendus, mida ei saa väita feodaalrendi teiste liikide kohta.”⁴

See on kindlasti väga silmapaistev, eriti aga väga originaalne uurimistulemus.⁵ Üldkehtiv arusaam nii Eesti kui ka naabermaade ajalookirjutuses oli ammuilma olnud selline, et pidev feodaalkoormiste suurenemine Elbest ida

¹ J. Konks. Der Anstieg der Feudalrente auf den Gütern Estlands in den Jahren 1732–1803. – Problemy razvitiya feodalizma i kapitalizma v stranax Baltiki. Doklady istoričeskoj konferencii (14–17 marta 1972 g.). Tartu, 1972, lk. 113–129.

² Orienteerumiseks võib märkida, et IV hingeloenduse ajal (1782) oli kubermangus mõisu 600 ümber (nende arvu täpne määramine on praktiliselt võimatu). – Vt. S. Vahtre. Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782–1858). Ajaloolis-demograafiline uurimus. Tallinn, 1973, lk. 74.

³ J. Konks. Der Anstieg, lk. 117j.

⁴ Sealsamas, lk. 124.

⁵ Õigluse nimel tuleb küll märkida, et see polnud päris rabavalt uudne. Juba ühes oma artiklis 1968. aastast (Feodaalrendist ja talurahva olukorrast Läänemaal aastail 1732–1803. – Eesti NSV ajaloo küsimusi V. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, vihik 223. Tartu, 1968, lk. 59–97), s. o. neli aastat varem, on Konks ära toonud 1772. aasta artiklis Läänemaa kohta esitatud koormised täpisealt samade arvudega.

pool oli aastasadu toimunud eelkõige teotöö kasvu arvel, käsikäes teoorjusliku mõisamajanduse arenemisega. 1955. a. ilmunud koguteose „Eesti NSV ajalugu”, õigupoolest päris ofitsioosse väljaande esimene köide kirjutab, et talude teokoormis, eriti jalategu, suurenes järsult 18. sajandi viimastel kümnetel. „Kuigi sajandi vahetusel eesti talupoegi ekspluateeriti peaaasjalikult mõisale tehtava teotöö näol, olid küllaltki rõhuvad ka mõisale naturaalandamitena tasutavad koormised.”⁶

1968. a. kaitsstud ja publitseeritud doktori-väitekirjas üldistab Herbert Ligi, et teorendi erikaalu suurenemine 18. sajandil jätkus enam-vähem samas tempos nagu 17. sajandil. Sellega võrreldes väiksemat, kuid siiski küllalt olulist osa etendas loonus- ja raharendi vähenemine.⁷

Väärrib märkimist, et veel 1960. a. pooldas Jaan Konks ise üldkehtivat feodaalrendi kasvu käsitust. Oma doktoridissertatsioonis kirjutas ta: „Mõisamajanduse forsseerimisega kaasnes talurahva teokoormiste tõus, eriti XVIII saj. 2. poolel.” ... „Mis puutub kohusviljasse, siis on arvelevõetud mõisates märgata XVIII saj. 1680-ndate aastatega võrreldes selle üsna väikest tõusu.”⁸ Ta rõhutas, et teoorjuse suhtes ilmneb oluline tõus 18. sajandi lõpul, võrreldes 1680-ndate aastate ja 1732. aastaga, et aga viljaandami (kohusvilja)

hulk oli Harju- ja Virumaal pisut vähenenud, Järva- ja Läänemaal aga tõusnud, oli tõus üldiselt tühine.⁹ Vakujaosed püsisid üldiselt niisamasugustena.

Professor Konksu uudsed tulemused ei püsinud vääramatuna kaua, ainult kakskümmend kuud. Need väaras autor ise. Ta avaldas 1973. aastal töö, mis käsitles probleeme Eestimaa põllumajandusest, agraarsuhetest ja talurahva olukorrast põhiliselt ajavahemikus 18. sajandi lõpust kuni umbes 19. sajandi keskpaigani.¹⁰ Selles uurimuses ta käsitleb sama talupoegade koormiste eri liikide väärtuse hindamise küsimust ning väidab nüüd: „Rukki väärtuses võetuna seisis niisiis esikohal korraline tegu, millele järgnesid kohusvili ja vakujaosed.”¹¹ See väide pole paljasõnaline, vaid tugineb kindlal algallikatest võetud faktilisel baasil. 1803. aastal saadi vaadeldavates Eestimaa mõisades kohusvilja 14 953 rukkitündri väärtuses ja vakujaoseid 6123 rukkitündri väärtuses ning kui puid ja lõõgu mitte kaasa arvestada, siis 5109 rukkitündri väärtuses. Korralist tegu saadi umbes 189 456 rukkitündri väärtuses. 1805. aasta vakuraamatuist nähtub, et abitegu moodustas keskmiselt 39% korralisest teost (seega 73 888 rukkitündri ulatuses. „Kogu teo väärtus tõuseks seega ca 263 344 rukkitündrile.” Ja rehepeksu arvel oli teopäevade arv veelgi suurem, väidab Konks.

Eestimaa talupoegade koormised 1803. a. rukkitündrite väärtuseks ümber arvestatuna Jaan Konksu uurimustes

Uurimus	Viljaandam	Vakuperseelid	Korraline tegu	Abitegu	Teokoormise koguväärtus
1972. aasta	14 953,65	6123,33	3789,13	1477,76	5266,89
1973. aasta	14 953	6123	189 456	73 888	263 344

⁶ Eesti NSV ajalugu. I köide. Kõige vanemast ajast XIX sajandi 50-ndate aastateni. Toimetanud A. Vassar. Tallinn, 1955, lk. 496j.

⁷ H. Ligi. Talupoegade koormised Eestis 13. sajandist 19. sajandi alguseni. Tallinn, 1968, lk. 294j.

⁸ J. Konks. Eestimaa feodaal-pärisorjuslik põllumajandus ja talurahva olukord XVIII saj. lõpul ning XIX saj. 1. aastakümnel. – Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised, vihik 96. Tartu, 1960, lk. 316.

⁹ Sealsamas, lk. 62jj.

¹⁰ J. Konks. Pärisorjusest kapitalismi läveni. Jooni Eestimaa minevikust. – Uurimusi Läänemeremaade ajaloost I. Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised, vihik 316. Tartu, 1973.

¹¹ Sealsamas, lk. 87j.

Suveräänse teadlasena ei võlgnenud professor Konks mingit seletust ega kommentaari oma seisukohtade muutumisele, nii kardinaalsele ja printsiipiaalsele pealegi. 1973. aasta uurimuse eessõnas autor nendib, et käesoleva töö aluseks on allikmaterjalid arhiivist, „loomulikult on arvestatud autori arvates vajalikku trükisõna”.¹² 1972. aastal ilmunud saksakeelne uurimus ilmselt „vajaliku trükisõna” hulka ei kuulunud, sest autor pole sellele viidanud ega seda mitte kuidagi maininud. Läänemaa koormisi käsitlevale artiklile (koos selle Harjumaa kohta käiva analoogiga) on viidatud (leheküljel 95).

Ei pea olema eriti tähelepanelik vaatleja, märkamaks, et viljaandami ja vakujaoste andmed 1972. ja 1973. aasta uurimustes on täiesti kokkulangevad, kõik kolm teetöö väärtuse näitajat aga 1973. aasta uurimuses akuraatselt 50 korda suuremad. Kummalisel kombel tuleb kohe meelde, et kalendriaastas on 52 nädalat. Aga Eestimaa 1804. aasta talurahvaseadus arvestas aasta kohta 50 teonädalat – küllap oli kaks nädalat reserveeritud suurte kirikupühade jaoks. Talu, mis tegi nädalas kuus rakmepäeva, nägi seadus ette nimetada kuuepäevataluks.¹³ Sellisel talul tuli teha 300 rakme- ja 300 jalapäeva aastas ja sugugi mitte 312.

1803. aasta vakuraamatuis on ära toodud rakmepäevade arv (näiteks Viru-Nigula kihelkonna Andja mõisas lahtris „Wöchentliche Arbeit”: „Ein halbhacker praestirt 6 Arbeiter mit Anspann das ganze Jahr, 6 Hülfs Arbeiter zu Fuss von St. Jürgen bis Martini”),¹⁴ siis järgnevad nõutud rukki-, odra- ja kaeraandam tündrites ja vakkades, hein ja õled leiskates. Järgnevad vakuperseelid: lambad,

haned, kanad, kotid, munad, lõng, puud, loomaload. Kuue rakmepäeva väärtus on 2/3 tündrit rukist ja kuuel jalapäeval 1/3 tündrit, teokoormisel kokku niisiis mitte rohkem kui ühe tündri rukki väärtus.¹⁵

Rukist, otra ja kaera on 1/2 adramaalt nõutud igaüht 2 tündrit ja 2 vakka, ümberarvestatuna kokku 6 2/3 rukkitündri väärtuses (kuna 1 tünder otra arvestati 2/3 tündriks rukist ja 1 tünder kaera 1/2 tündriks). Ilmselge, kui tühine näib teetöö osa – pole vaja hakatagi üksikasjaliselt vakuperseele ümber arvestama ja kokku lugema (kõige kallim artikkel, pooladrikult nõutav lammas võrdus ühe vaka ehk 1/3 tündri rukki väärtusega.

Täiendavalt kommenteerida ei taha kogu seda lugu mitte kuidagi.

1803. aasta vakuraamatute kontekstis toimunud võib lugeda pigem historiograafiliseks kurioosumiks, 13. sajandi lõpu nädalateo probleemid on märksa huvitavamad. 1284. aastast pärineb Saare-Lääne piiskopi Hermann I korraldus, mis sätestab piiskopkonna eestlaste andamite ja teetöö normid. Selle korralduse punkt 3 kõlab: „Item uno die arabunt dominis suis propriis bobus et propriis expensis, duobus vero metent.”¹⁶ Herbert Ligi oma kandidaativäitekirjas tõlgendab seda, et iga ühe adramaa suurust Läänemaa talu kohustati oma härgadega kündma aastas üks päev piiskopile kuuluvaid põlde ja kaks päeva lõikama ta vilja.¹⁷ Doktoriväitekirjas seitse aastat hiljem on ta seda tõlgendust tugevasti modifitseerinud: „1284. a. määruses on juba fikseeritud ka talupoegade teokohustus. Nimelt tuleb neil üks päev oma härgadega ja omal leival isanda põlde künda ja 2 päeva tema vilja niita. Kuigi üriku pole otseselt öel-

¹² Sealsamas, lk. 6.

¹³ E. Tarvel. Adramaa. Eesti talurahva maakasutuse ja maksustuse alused 13.–19. sajandil. Tallinn, 1972, lk. 190.

¹⁴ Eesti Ajalooarhiiv, f. 864 (Eestimaa vahekohus), n. 1, s. 252, l. 2–3 („Nädalategu: Üks pooladrik esitab 6 töölist rakendiga kogu aasta, 6 abiteolist jala jüripäevast mardipäevani”).

¹⁵ J. Konks. Eestimaa feodaal-pärisorjuslik põllumajandus, lk. 150; H. Ligi. Lifljandskij krestjanskij zakon 1804 goda i feodal'nye povinnosti krestjan. – Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised. Ühiskonnateaduste seeria, 1966, nr. 4, lk. 392.

¹⁶ Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten. Bd. I: 1093–1300. Hrsg. F. G. v. Bunge. Reval, 1853, nr. 490.

¹⁷ H. Ligi. Eesti talurahva olukord ja klassivõitlus Liivi sõja algul (1558–1561). Tallinn, 1961, lk. 119.

dud, kas nimetatud teokohustus on mõeldud terve aasta või ainult ühe nädala peale, tuleb siiski ilmselt jääda esimese variandi juurde.”¹⁸ Ligi küll möönab, et sellega teokohustus ei piirdunud. Mitte ainult kümnisevilja vedamise kohustus ja ehitusekohustus, aga Ligi arvates ka poolkohustuslikud talgud ja tööd mõisa leivas.

Asjakohane muutus on Ligi „dominis suis” (oma isandatele) tõlgendamine „isandana”, erinevalt varasemast „piiskopist” (s. t. maaisandast). Sellega omandab tekst hoopis uue tähenduse: maaisanda domeeni asemel (mis vaevalt küll sai olla eriti ulatuslik) on juttu feodaalide valdustest, mis eeldab juba arenenuma mõisamajanduse olemasolu. 3. punktis pole sõnaselgelt öeldud, et sellises ulatuses teokohustus lasub just ühel adramaal. (Üksnes rahamaksu ja puude norm on kindlaks määratud adramaade kaupa.) Ometi see pole võimatu. „Propriis expensis” tähendab õigupoolest „oma kuluga”. H. Ligi on seda alati tõlkinud „omal leival” (erinevalt talgute tüüpi teotööst, kus süüa anti). See on tõenäoline, kuigi võiks tähendada muudki, näiteks oma härgade ja inventariga, isegi tasuta tööd.

Omaette küsimus on teokohustuse määra – aasta või nädala kohta. Ligi küsimuseasetus „kas terve aasta või ainult ühe nädala peale” ei ole korrektne. Tol ajal ei käinud ju nädalategu ümber aasta, nii nagu 18.–19. sajandil. Arvesse tulid ainult vastava tööhooaja nädalad. Kolmeväljasüsteemi tingimustes (otsustades 17.–18. sajandi kogemuste järgi) kestsid kevadised põllutööd 3–4 nädalat, kesaharimine juunis 4 nädalat, sügiskünd 4–8 nädalat, kokku seega kõige rohkem 11–16 künninädalat aastas; tegelikkuses tõenäoliselt vähem, kui kõik tööd laabusid

hästi. Lõikuseaeg kestis tavaliselt kokku 9 nädalat, jaagupipäevast (25. juulist) mihk-lipäevani (29. septembrini). Teokoormis oli kaks päeva nädalas, kuna viljakoristus on ju pakiline töö. See ei pea veel tähendama, et kogu üheksanädalasel ajavahemikul tuli iga nädal kaks päeva teha.

Sellised oletatavad teonormid oleksid 16.–18. sajandiga võrreldes veel päris tagasihoidlikud ning peaksid 13. sajandi tingimustes olema reaalsed. 1529. a. tegid Saaremaa vabatalupojad Karja kihelkonnas 26 teopäeva adramaalt aastas, sellest 6 lõikusepäeva, 6 künnipäeva ja 2 sõnnikuveopäeva.¹⁹ Vabatalupoegade koormised peaksid olema kergemad kui tavalistel adratalupoegadel. Kõrvutamise kuralaste teokoormisega 1267. aastal (2 päeva talvel ja 2 päeva suvel adramaalt)²⁰ ei tohiks võrdlusalusena arvesse tulla, sest kuralased alles siis alistati, aga 1284. aasta statuudid olid antud rahvale, kes oli olnud juba kaks põlve alluvuses.

Võrdlemine teiste Elbest ida pool asuvate maadega ei aita palju edasi. Poolas on varaseim seadusandlik akt, mis normeerib teokoormise, kuningas Władysław Jagiełło statuut 1426. aastast.²¹ Selles on talupoja maksimaalne teokohustus määratud 14 päevale aastas. 14-päevast aastategu ei leidu 14. sajandi lõpust 15. sajandi keskpaigani üheski era- või kirikumõisa kohta käivas dokumendis ja ka kuninga mõisades esines 14 päeva kõrval norme 2–3–4–5–8 päeva aastas. Teopäevade arvu märkimine aasta kohta on üks moodus, teine on aga teopäevade arvu märkimine nädalas. Sagedaim norm on üks päev, mõnikord ka kaks päeva nädalas. Varssavi vürst Janusz oma statuudiga 1421. aastast nägi oma vürstkonnas ette üldkehtiva normi: üks teopäev *włoka*’lt nädalas.²² Sama

¹⁸ H. Ligi. Talupoegade koormised, lk. 94.

¹⁹ P. Johansen. Siedlung und Agrarwesen der Esten im Mittelalter. – Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft. Bd. 23. Dorpat, 1925, lk. 33.

²⁰ Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch I, nr. 405.

²¹ St. Kuraś. Zaginione ustawy z czasów Władysława Jagiełły o odpowiedzialności mieszczan za zabójstwo szlachcica oraz o dorocznej pańszczyźnie knieci. – Przegląd Historyczny, 1975, zesz.1, lk. 77–83. – Olen tänulik dr. Marten Seppelile, et ta mu tähelepanu sellele artiklile juhtis.

²² Historia chłopów Polskich. Tom I. Do upadku Rzeczypospolitej szlacheckiej, pod red. St. Inglota. S.l., 1970, lk. 192, 275.

norm kehtis 1477. a. Chełmno seimiku otsuse põhjal. Tihti ei saa aru, kas nädalatega on mõeldud tegu aasta ringi või vähem. Näiteks, Modrzewie külas Väike-Poolas 1387. a. kehtis ühepäevane nädalategu ümber aasta.²³ Aga näiteks Gnieźno peapiiskopi Rzujewice valduses Sandomierzi vojevoodkonnas ajavahe-
mikus umbes 1413–1422 nõuti jaanipäevast ussimaarjapäevani (8. septembril) kaks teo-
päeva nädalas, kogu ülejäänud aasta jooksul üks päev.

See kõik näitab, et naabermaadest analoogiate otsimine ei vii teokoormise hindamisel eriti edasi. Aga mõisamajanduse arengutaseme arvestamine, mis on sellega otseselt seotud, lisab veidi orienteerumisvõimalusi. Eeldus paar teopäeva talult aastas tähendab tegelikult ju mõisamajanduse ja mõisapõldude olemasolu täielikku eitamist kõnesoleval ajal. Eeldus, et ülejäänud põllutööd tehti ära palgalistega, oleks veelgi vähem kooskõlas olemasoleva allikavälise teabega. Artur Vassar kirjutas 1954. a. artiklite kogumikus „Eesti NSV ajaloo perioodiseerimisest”: „Ka Eesti ajaloos oli alates XV sajandi lõpust paari järgneva sajandi kestel määravaks nähtuseks väga tähtis muutus feodaalse ühiskonna arenemises – mõisamajanduse enneolematu kasv ja teorendi ehk teoorjuse muutumine feodaal-pärisorjusliku ekspluateerimise põhivormiks.”²⁴ Teoreetiliseks aluseks ja juhiseks oli temale sealjuures Vene ajaloo mudel. Vene ajaloolased eesotsas Boriss Grekoviga nägid 15. sajandi lõpus teatud etappi Venemaa majanduse, riikluse ja kultuuri arengus. Järgneva on siinkirjutaja ühes historiograafilises ülevaates nii-

viisi kokku võtnud: „H. Ligi rajas veenva faktoloogilise vundamendi A. Vassara seisukohale, et teoorjusliku mõisamajanduse hoogsam arenemine Eestis algas alles XV–XVI sajandi vahetusel. Selle peamiseks põhjuseks loeb ta vilja väljaveo suurenemist Läände.”²⁵

Niigi palju on erinevust interpretatsioonis: Venemaal loeti arengu põhjuseks siseturu kasvu. Selline n.-ö. teoreetiline lähtekoht pidi paratamatult mõjutama Ligi seisukohta 13. sajandi nädalateo hindamisel. Tegelikult algas mõisamajanduse küllaltki hoogne areng Eestis märksa varem kui 15. sajandi lõpul, nimelt juba 13. sajandil, ning kulges pideva protsessina. See aga on juba omaette probleemistik, mis kipub viima kõrvale nädalateo raamistikust.²⁶

Enn Tarvel

(1932)

Lõpetas 1955 Tartu ülikooli, töötas Ajaloo Instituudis, oli ühtlasi Tallinna tehnikaülikooli majandusajaloo õppejõud. 1993–1997 Stockholm Ülikooli professor. Ajaloodoktor 1972. aastast, professor 1984. aastast. Kuningliku Gustav Adolphi Akadeemia liige (1994), Läti TA välisliige (1995).

Uurimisteemad Eesti muinasajast kuni lähiajalooni.

²³ J. Topolski. Gospodarstwo wiejskie w dobrach arcybiskupstwa Gnieźnińskiego od XVI do XVIII. – Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział historii i nauk społecznych. Badania z dziejów społecznych i gospodarczych, Nr 42. Poznań, 1958, lk. 88.

²⁴ A. Vassar. Eesti NSV ajaloo feodalismi ajajärgu perioodiseerimisest. Tallinn, 1954, lk. 39.

²⁵ H. Ligi, A. Ruusmann, E. Tarvel. Talurahva ja agraarajaloo uurimine. – Leninlik etapp Eesti ajalooteaduses. Historiograafilisi artikleid. Koostanud ja toimetanud E. Laul. Tallinn, 1970, lk. 184.

²⁶ Küll aga tahaks veel märkida, et Läti ajalooteaduses toimus midagi päris analoogset. Läti nõukogude ajaloolane Vassili Dorošenko eitas samuti mõisamajanduse olemasolu Lätis 14. sajandil (V. Dorošenko. Pāreja uz klaušu muižas saimniecību Vidzemes brūņinieku muižas. – Vēstures problemas II. Rīgā, 1958, lk. 12, 49). Mõisade rajamine ja küllalt sage esinemine sunnib sellisesse seisukohta suhtuma ettevaatusega. Ameerika läti ajaloolane Indriķis Šterns on 14. sajandi allikaist esile toonud vähemalt 27 läti ja liivi ning 22 saksa mõisa (I. Šterns. Vasaļu muiža sākumi viduslaiku Latvijā. – Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls, 1994, nr. 3).